

Ellen Vogt

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
hav@eduskunta.fi

Hallintovaliokunnan kuulemispyyntö

HE 192/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Yleistä lakiesityksestä

Esityksessä tuodaan selkeästi esiin, että ehdotetut muutokset ovat säästötoimi ja kustannusten korvausten tason lasku ilman todellisia tehtävävähennyksiä. Kyse on vähäisestä norminpurusta, eivätkä tehtävävähennykset vastaa kuin marginaalisilta osin kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitukseen syntyvää vajetta. Ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan myöskään työllisyysvaikutuksia. **On siis syntymässä tilanne, jossa kotoutumiseen osallistuvien toimijoiden, erityisesti kuntien, rahoitus pienenee merkittävästi, mutta todelliset lakisääteiset tehtävät eivät vähene samassa suhteessa.** Ehdotetut muutokset vaikuttavatkin todennäköisesti sekä kotoutumispalveluiden laatuun että niiden kattavuuteen ja saatavuuteen heikentävästi ja niillä on vaikutusta tätä kautta myös kotoutumisen edistämisen vaikuttavuuteen. On epärealistista ajatella, että tarpeeseen nähden alimitoitulla rahoituksella erityisesti pakolaiset ja muut haavoittuvassa asemassa olevat maahanmuuttajat työllistyisivät ja kotoutuisivat nopeasti. **Hyvää on, että esityksen säästöihin liittyvät mahdolliset riskit tuodaan nyt esityksessä esiin.**

Laskennallisten ja muiden korvausten muutokset hyvinvointialueiden näkökulmasta

Kannatettavaa on, että täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kotoutumislain mukaisen korvausajan lyhentämisen kustannukset korvataan hallinnonalojen välisellä määrärahasiirrolla.

Esityksen maininnat siitä, että laskennallisten korvausten pienentämisellä voidaan saavuttaa säästöjä, mikäli hyvinvointialueet vähentävät palveluitaan korvausten

tason laskemisen seurauksena, ovat outoja. **Hyvinvointialueet ovat velvollisia järjestämään lakisääteiset sosiaali- ja terveystalvet kaikille alueensa asukkaille, niin kotoutujille kuin muille, heidän palvelutarpeensa mukaan.** Hyvinvointialueiden järjestämistehtävää säätelee sote-järjestämislaki ja hyvinvointialuelaki, eivätkä kotoutumislain mukaisten joidenkin vähäisten hallinnollisten tehtävien näennäinen keventäminen ja laskennallisten korvausten leikkaaminen, millään tavalla muuta hyvinvointialueiden perustehtävää. Kyseessä siis vaikuttaa olevan säästölaki, jolla tältä osin vain siirretään kustannuksia eri paikkaan järjestelmää. Tällaista 'säästämistä' ei nykyisessä julkisen talouden tilanteessa voi pitää järkevänä. **Hyvinvointialueiden kotoutumislain mukaisten laskennallisten korvausten tason laskeminen heikentää hyvinvointialueiden taloutta, mitä ei jo nyt vakavasti alimitoitettun rahoituksen vuoksi tulisi tehdä.**

Kotoutujien ja maahanmuuttajien osalta hyvinvointialueiden rahoitus ja sen taustalla olevat muuttajat ovat mahdollisesti kokonaisuutena alimitoitettuja. Hyvinvointialueiden vieraskielisyyskerroin ei tällä hetkellä vaikuta huomioivan hyvinvointialueiden välisiä eroja riittävästi (vrt. case VAKE). **Kotoutumislain mukaisia laskennallisia korvauksia ja hyvinvointialueiden vieraskielisyyskerrointa tulisi kehittää yhdessä ja ne tulisi yhteensovittaa, jotta perusrahoitus kokonaisuutena kohdistuisi hyvinvointialueille oikeudenmukaisesti.** Lisäksi ihmiskaupan uhrien lainsäädäntö- ja palvelujärjestelmä tulisi uudistaa kokonaisuudessaan ja irrottaa vastaanotto- ja kotoutumislainsäädännöstä omaksi kokonaisuudekseen.

Kumottaviksi ehdotetut säännökset ja niiden tuottamat tosiasialliset säästöt

Esityksessä ehdotetaan kumottaviksi siihen kotoutumislakia uudistettaessa lisätyt erilaiset kotoutumisen monialaista yhteistyötä korostavat erilliset säännökset. **Siinänsä lainsäädännössä kaikenlaisen hallinnollisen työn keventäminen, jolle ei ole osoittaa tosiasiallista vaikuttavuusnäyttöä, on järkevää.** Tästä syystä osin päällekkäisiltä ja moninkertaisilta vaikuttavasta monialaisesta lakiin normitetusta erillisestä suunnittelu- ja arviointityöstä luopuminen on kannatettavaa. **Kokonaisuutena em. säännösten kumoamisen säästövaikutus on kuitenkin mitätön, koska säännökset monialaisesta yhteistyön tekemisestä em. tilanteissa on nyt lisätty muualle velvoittavassa muodossa ja lisäksi hyvinvointialueen oma lainsäädäntö velvoittaa monialaiseen yhteistyöhön tarvittaessa (esim. SHL 41 §).**

Monialaisia säännöksiä tulisi kehittää yhteistyössä ja kaikkien toimeenpanijoiden peruslainsäädäntö huomioiden. Esimerkiksi nyt ehdotettu yhdessä toteutettu monialainen palvelutarpeen arvio voisi poistaa velvollisuuden sosiaalihuollon palvelutarpeen arvion tekemiseen kokonaan tai osittain ja päinvastoin tms., kuten jo alaikäiselle lapselle laadittavan suunnitelman osalta ehdotetaankin (ehdotettu 14.5 §) kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin osalta. Näin samojen asiakkaiden tilannetta ei arvioitaisi eri viranomaisien toimesta aina uudestaan kuin kunkin toimijan palvelutehtävän edellyttämässä laajuudessa. **Sääntelyssä voisi säilyttää mahdollisuuden kotoutumissuunnitelman tarkistamiseen myös hyvinvointialueen aloitteesta, jota sääntely ei nyt näytä mahdollistavan voimassa olevasta laista poiketen.**

Muutosehdotus hyvinvointialueen ennakointimahdollisuuksien parantamiseksi

Kuntapaikalle ohjaamisen osalta on säädetty ainoastaan hyvinvointialueen kuulemismenettelystä lukuun ottamatta alaikäisinä yksin maahan tulleita lapsia (43.5 §). Uudessa kotoutumislaisissa kuntapaikalle ohjaaminen kohdistuu pääsääntöisesti niihin henkilöihin, jotka ovat nimenomaisesti erityisen haavoittuvassa asemassa. Tällöin he ovat usein myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja myös mahdollisesti joidenkin soten erityispalvelujen tarpeessa.

Tästä syystä 43.3 §:n sääntelyä tulisi muuttaa vastaavaan muotoon kuin alaikäisenä maahan tulleiden lastenkin kohdalla (43.5 §). Kuntaan ohjaamisesta olisi myös 43.1 ja 43.2 §:n tarkoittamien henkilöiden kohdalla sovittava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyönä, jotta hyvinvointialueella on todellista vaikutusvaltaa siihen, millaisessa palvelutarpeessa olevia kotoutujia hyvinvointialueen alueella oleviin kuntiin ohjautuu. Ei ole kenenkään etu, eikä kustannustehokasta, jos hyvinvointialue joutuu ennakoimattomasti turvaamaan esimerkiksi kalliita ja erityistä osaamista vaativia sote-palveluja yksittäiselle maahanmuuttajalle kunnassa, jonne palvelun tarjoaminen on esimerkiksi välimatkojen tai asiantuntemuksen saavutettavuuden vuoksi haastavaa.

HYVIL

Ellen Vogt
erityisasiantuntija